

Centar za fotografiju

BLISKOST I RAZLIKE I

Galerija Remont, Beograd

2. septembar – 1. oktobar 2021.

Izložba fotografija *Bliskost i razlike* realizovana je kao vid saradnje između Nezavisne umetničke asocijacije Remont i Centra za fotografiju. Izložba je deo dugoročnog projekta osmišljenog kao kustosko-umetničko istraživanje sa ciljem iznalaženja novih načina za promovisanje fotografije u Srbiji. Projekat je zasnovan na pristupu uporedne analize fotografskog materijala iz domena savremene umetnosti i istorijskog nasleđa kao modelu izučavanja svojstava domaće fotografije, odnosno prirode medija fotografije, posmatrano u celini.

Izložba je dvodelna po strukturi i uključuje radove četiri autora: Ljubomira Šimunića, Vesne Mićović, Tijane Pakić-Feterman i nepoznatog fotografa. Izložba razmatra fotografска ostvarenja koja su nastala u okruženju porodice kao umetničkom polju delovanja i u okviru amaterske fotografije.

Prvi deo izložbe obuhvata radove Ljubomira Šimunića (*Family Album*), Vesne Mićović (*FAMILIJA*) i Tijane Pakić-Feterman (*Autoportret*). Fotografije povezuju period od početka osamdesetih godina do početka dvehiljaditih, prikazujući radove umetnika koji pripadaju dvema generacijama epohe koja je za nama. Osim toga što obuhvata kratak istorijski period koji je najavio značajne zaokrete u mediju fotografije, ova izložba ima za cilj da ukaže na različite pristupe i stavove umetnika koji u svojim radovima razmatraju privatno okruženje, sa direktnim osvrtom na najbližu porodicu. Kroz tri segmenta ili pristupa, koji se mogu simbolički nasloviti kao *fantazija, posmatranje i analiza*, izložba *Bliskost i razlike* predstavlja malu pokaznu vežbu o potencijalu ove teme.

Drugi deo izložbe *Bliskost i razlike* nosi podnaslov *Nepoznati fotograf* i uključuje 30 crno-belih fotografija iz kolekcije Centra za fotografiju. Materijal datira iz tridesetih godina i prostorno se vezuje za područje Kraljevine Jugoslavije. Na fotografijama su prikazani motivi iz života jedne porodice, dok je identitet autora nepoznat.

Bliskost i razlike (prvi deo)

2. septembar – 15. septembar 2021.

Umetnici: **Ljubomir Šimunić, Vesna Mićović, Tijana Pakić-Feterman**

Porodica je svakako jedna od najzastupljenijih tema na fotografijama, čime je zauzela značajno mesto u istorizaciji fotografskog medija. Svejedno da li se manifestovala u maniru evokativnog beleženja privatnog života ili kroz ideje umetničkog rada, tema porodice na fotografiji pokrenuće nova interesovanja za pojedinca, odnose unutar porodice i socijalna pitanja. Ta saznanja će na osoben način uticati i na promene u razumevanju privatnog života. Privatnost, kao zaštićen i kontrolisan identitetski prostor pojedinca i porodice, reprodukovani u mediju fotografije, pojaviće se kao novo područje života promjenjenog značenja i *izgubiti svoju auru*. U tom smislu se može reći da se čovek svoje privatnosti *odrekao*, ili je makar prema njoj značajno promenio odnos, onog trenutka kada je odlučio da sebe postavi ispred objektiva foto-kamere. Ovaj gest identitetske transpozicije predstavlja epohalan obrt u kome je pojedinac *lično* zamenio za *privatno*, čime je privatnost dobila status društvene kategorije i počela da ispunjava, a zatim i gradi, diskurs javnog prostora.

Ljubomir Šimunić je seriju crno-belih fotografija *Family Album* započeo 1980. godine, po rođenju kćeri Mie, nastavljajući da prati kroz narednu deceniju život svoje porodice i period odrastanja mlađeg sina Davida. Fotografije nastaju u vidu kontrolisanih i osmišljenih scena i prikazuju umetnikovu porodicu i najbližje prijatelje, sa kojima se često i autor lično pojavljuje. Na fotografijama obiluju probrane scene za koje je Šimunić govorio „da moraju biti organizovane tako da se ne može sa sigurnošću odrediti vreme kada su fotografije nastale”.

Ljubomir Šimunić, *Family Album*

Family Album, koji je bio izložen u Salonu MSU u Beogradu 1994. godine na Šimunićevoj samostalnoj izložbi koja se zvala INTROSPEKCIJA (nosila je slogan: *Every Man and Every Woman is a Star*), istovremeno je posveta fotografu Alfredu Štiglicu. Upotreba mekocrtića pri snimanju i laboratorijska dorada fotografija u tamnoj komori daće odgovor na piktorijalizam koji je Štiglic promovisao.

Šimunićev odnos prema vremenu, odnosno porodici koju je stavljao u prvi plan prilikom kreiranja fotografskih scena, najavljuje i njegov stav prema budućoj ulozi fotografija. One nastaju kao slike mimikrije, idealizovane u ambijentu privatnog okruženja, od strane čoveka koji je odnos prema umetnosti gradio prikazujući svoj i privatni život svoje porodice, istovremeno stvarajući njihove kodove. Taj privatni život, osmišljen na fotografijama kao projekcija želje, a ne prikazan kao ogoljena *stvarnost*, nije se zadržao u zatvorenom porodičnom ambijentu, već je kroz aktivnosti galerijskog izlaganja nagovestio svoju poziciju u okviru javne istorije, za koju je, može se reći, bio podjednako namenjen.

Ljubomir Šimunić, *Family Album*

Ljubomir Šimunić, *Family Album*, foto dokumentacija CEF ©

Na fotografijama u boji koje pripadaju ciklusu *FAMILIJA* (2000/1) Vesna Mićović prikazuje porodicu svoje sestre tokom zajedničkih putovanja ili prilikom drugih porodičnih okupljanja. Kako Mićovićeva kaže u izjavi o ovom radu: „Izazov za početak i formiranje ove serije bila je činjenica da bi domaći život trebalo da bude tema i oblast u kojoj je fotografски izraz najslobodniji“, što navodi na pomisao da je sloboda izraza ekvivalentna osećaju slobode koji postoji u privatnom životu. Bliskost fotografa sa protagonistima, njegova familijarnost sa okruženjem i ambijent koji gradi sa svojim bližnjima ostvaruju poziciju iz koje se privilegovano posmatra život ljudi sa kojima se provodi vreme.

Vesna Mićović, *FAMILIJA*

Na fotografijama iz serije *FAMILIJA* čini se kao da je fotograf pozicioniran iza scene, da je njegovo učešće u porodičnim događajima u većoj meri posmatračko i da su uspomene sa fotografija bliskije protagonistima nego onome ko ih je snimio. Mi to sa sigurnošću ne možemo da znamo, jer ne znamo šta se zbivalo izvan vremena fotografisanja; o tom odnosu nagađamo na osnovu fotografija koje su trenutno vrednosni obrazac u odgometanju pitanja i dilema. Fotografovovo prisustvo često može biti fluktuirajuće i da ostavlja utisak nemetljivosti.

Pa ipak, čije uspomene posmatramo? Čje lično vreme je ugrađeno u slike na kojima se rodbina podjednako prepoznaće, kao što je poznato ko je fotograf i koje su bile njegove pobude? Ili se te namere ne mogu sa izvesnošću znati i počinju da blede pred nekom drugom odlukom?

Nije se teško odupreti utisku da se skrivene odlike privatnog života, čak i onda kada je on na fotografijama *dostupan*, podjednako pripisuju zasluzi fotografa koliko i svojstvima medija, za koji se uvek pogrešno čini da nam sve može otkriti. Fotografije iz serije *FAMILIJA* predstavljaju autorski izbor fotografa, čime je osmišljeno značenje izvan prvobitne namere. Reč je o fotografijama na kojima je kreirani narativ kreirao uspomene koje nose odlike novoproživljenog iskustva.

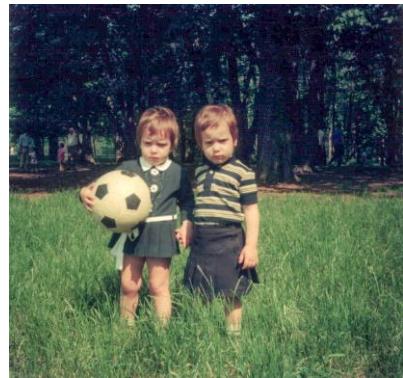

Vesna Mićović, *FAMILIJA*, foto dokumentacija CEF ©

Autoportret Tijane Pakić-Feterman predstavlja seriju od dvadeset i jedne fotografije u boji koje je umetnica realizovala tokom 2000/2001. Osim fotografija koje je Pakićeva lično snimila, ovaj rad polovično uključuje i naknadno izrađene fotografije sa porodičnih negativa koji su nastali u periodu njenog ranog detinjstva sredinom sedamdesetih godina.

Fotografije iz serije *Autoportret* prikazuju režirane scene preuzete iz snova autorke i njene sestre bliznakinje Miljane. Snovi su tumačeni na grupnim psihanalitičkim seansama a zatim scenski obrađeni kao nov fotografski sadržaj. Značajno je pojavljivanje Tijaninih i Miljaninih fotografija iz detinjstva, kao i zajedničkih fotografija sa njihovim starijim bratom, koje Tijana ubacuje u ovu seriju kao novi agens – vizuelni podsticaj za razumevanje perioda života kog se umetnica ne seća, čime istovremeno uvodi u strukturu rada još jednog autora fotografija: svoga oca.

Na karakterističan način je prisutna uloga fotografije u ovom radu. Dok u jednom slučaju ilustruje slike iz snova – onda kada je reč o fotografijama koje je Tijana snimila – u drugom, kod fotografija izrađenih sa starih porodičnih negativa, ona biva podsticaj da se protumače snovi koji su ilustrovani novim, autorskim fotografijama.

Tijana Pakić-Fetrrman, *Autoportret*

Pitanja blizanaštva, prošlosti, iskustva i identiteta čine glavni tematski okvir rada *Autoportret*. Kombinacijom fotografija koje prikazuju snove i fotografija koje simbolizuju potencijalne okidače za moguće razumevanje snova, gradi se mreža značenja u odnosima fotografije prema stvarnosti, fotografije prema sećanju, fotografije prema fotografiji. Dodatna *pometnja* nastaje kada se posmatrač suoči sa poteškoćom da uoči razlike u izgledu sestara, s obzirom na njihovu izrazitu sličnost. Analitičan posmatrač, sa dugim iskustvom poznavanja umetnice i njene sestre, zateći će sebe u istim dilemama kao i nakon prvog susreta: *Ko je ovde ko?*

Tijana Pakić-Fetrrman, *Autoportret*

Tijana Pakić-Feterman, *Autoportret*, foto dokumentacija CEF ©

Bliskost i razlike (drugi deo)

Nepoznati fotograf

17. septembar – 1. oktobar 2021.

Nepoznati fotograf je podnaslov drugog dela izložbe *Bliskost i razlike* koji uključuje 30 fotografija iz kolekcije Centra za fotografiju. Negativi – više od 800 pojedinačnih, crno-belih snimaka formata 6 x 4,5 cm sa kojih su izrađene fotografije – pronađeni su u kontejneru u ulici Draže Pavlovića u Beogradu 2011. godine. Po tehničkoj preciznosti i estetskom učinku, reč je o materijalu koji premašuje područje amaterske fotografije iz kog proizlazi, sa potencijalom šireg kulturnog vrednovanja. Materijal datira iz sredine tridesetih godina i vezuje se za teritoriju Kraljevine Jugoslavije. Na fotografijama dominiraju motivi iz života jedne porodice, dok je identitet autora nepoznat. Budući da je reč o snimcima iz porodičnog okruženja, postoji verovatnoća da uloga fotografa nije uvek pripadala jednoj osobi. Osim toga, jedan broj snimaka na kojima se pojavljuje ista osoba u teatralnim pozama, sama ili u grupi, navodi na pretpostavku da su u pitanju autoportreti zagonetnog autora.

Osim porodične svakodnevica, izleta, obeležavanja praznika, rada u polju i putovanja na kojima se obilazi rodbina, na snimcima su zabeleženi značajni kulturni događaji, narodne svetkovine, svadbeni običaji i društveni život perioda u kojima su članovi pomenute porodice učestvovali. Za neke od snimaka se može reći da pripadaju retkoj foto-dokumentaciji toga vremena: otkrivanje spomenika kralju Aleksandru Karađorđeviću u Turiji 1936. godine ili običaji tokom svadbene ceremonije koji su zabeleženi u jednom makedonskom selu. Po odlikama odevanja, najverovatnije se radi o Mijacima.

Detalji u vidu teksta koji su uočljivi na jednom od snimaka, kao i napisane oznake na zaštitnim omotima, upućuju na to da je deo materijala najverovatnije nastao u Bačkom Petrovom Selu, za koje se prepostavlja da je bilo mesto prebivališta porodice o kojoj je reč. Drugi deo snimaka, manjeg obima, mogao bi da se veže za oblast zapadnog dela Makedonije i mesto Ehlovec, o čemu svedoči ime ovog sela napisano na parčetu papira gde su čuvani negativi.

Prikazana u sadašnjem obliku, izložba *Nepoznati fotograf* ne bavi se svim aspektima koji bi mogli da istaknu širi značaj ovog materijala, ali je u poziciji da ukaže na potencijal kolekcije iz koje proizilaze odabrane fotografije. Najpre, izložba je svedena na mali broj radova u odnosu na postojeći materijal, čime je delimično određena njena osobenost. Broj raspoloživih fotografija ne samo da je veliki već su snimci sadržajno raznovrsni, što ovu kolekciju negativa čini složenom, pa bi medij knjige bio značajno bolji oblik reprezentacije.

Namera izložbe *Nepoznati fotograf* jeste da ukaže na estetske vrednosti fotografija iz perspektive individualnog talenta fotografa i na potencijal fotografskog istorijskog nasleđa u smislu sveobuhvatnog razumevanja medija fotografije. Treba napomenuti da *Nepoznati fotograf* nije izložba koja fantazira o nedokučivim svojstvima autora i osobenostima njegove aure, niti ističe fotografски formalizam – inače svojstven foto-amaterizmu koji je kod nas toliko dugo opstajao zahvaljujući sistemu foto-klubova. Ovde je reč o modelu kultivacije istorijskog fotografskog nasleđa, čime se zauzima određen stav prema nalogu vremena. U tom smislu je ovo izložba o prirodi fotografije, o ulozi fotografa u procesu ostvarivanja ličnih namera i o istorijskom periodu sa naših prostora koji je, još malo, jedan vek za nama.

Nepoznati fotograf, foto dokumentacija CEF ©

Nepoznati fotograf, foto dokumentacija CEF ©

Nema sumnje da je ovaj materijal zahvalan za istraživanja iz oblasti etnografije, etnologije, istorije privatnog života, studija kulture i da ga je moguće diskurzivno premrežiti svojstveno savremenosti i aktuelnim trendovima. Ipak, možemo slobodno reći da je vrednost ovih fotografija potencijalno najveća u krugu porodice iz koje su proizašle, odnosno njenog šireg okruženja. S obzirom na period kada je materijal nastao, neizvesno je da li među protagonistima danas ima živih osoba, iako je otvorena mogućnost postojanja potomaka. Povrh svega, nad ovim slučajem lebde neka od glavnih pitanja: ko je fotograf i ko su ljudi na slikama?

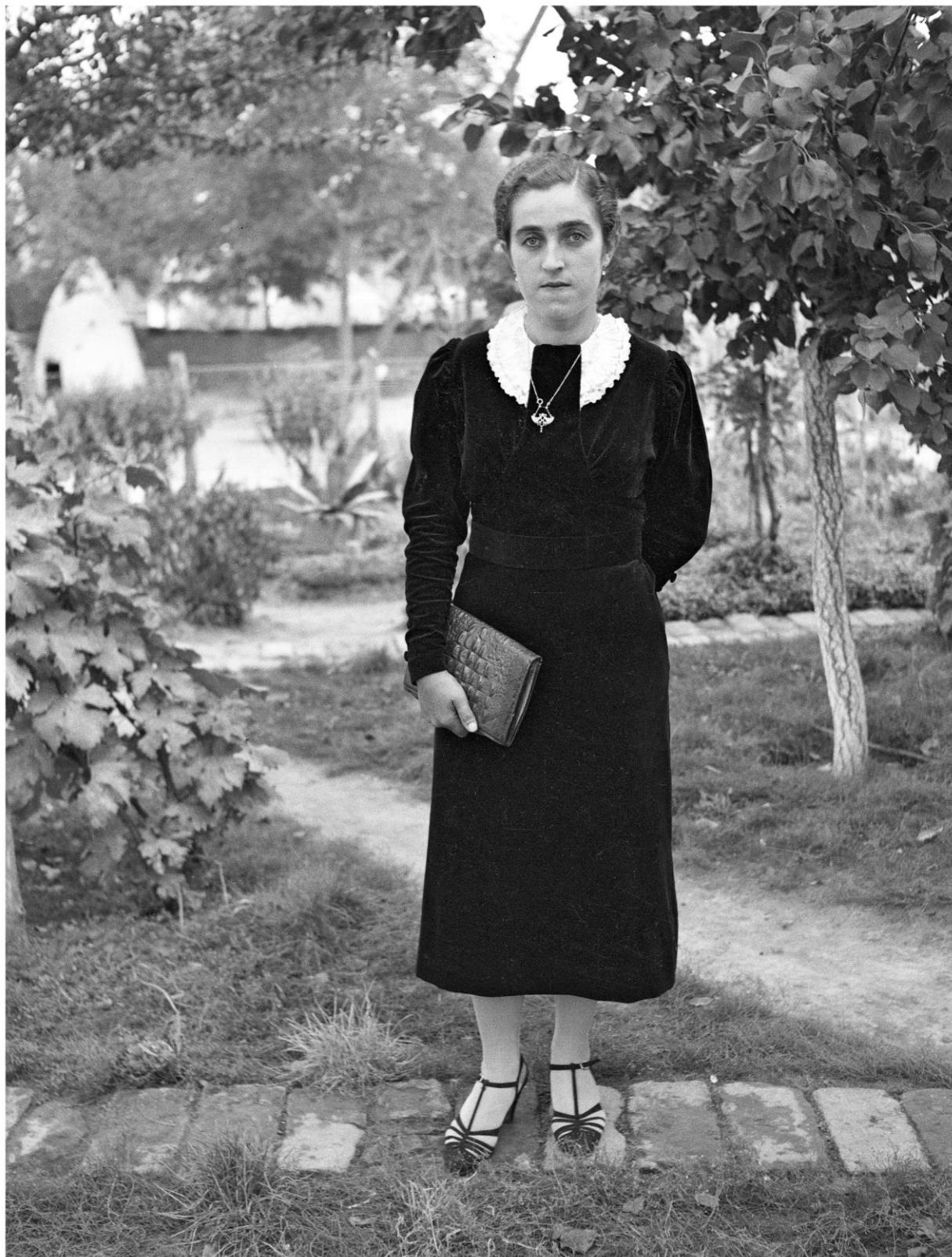
Jedan od izazova ove izložbe svakako jeste i taj da se identifikuju protagonisti i fotograf. Međutim, demistifikacija ne leži u otkrivanju tajni, već u neprestanom približavanju tajnama. Nepoznanica koja je u našem slučaju zasnovana na pitanjima *Ko je fotografisao?* i *Ko je na slikama?* raspolaže ograničenjima jer je, na ovaj ili onaj način, moguće pronaći tragove koji vode do likova sa slika ili autora snimaka, čime će se rešiti neke od nepoznatih u jednačini. Ipak, ona malo zagonetnija tajna sadržana je u nečijem osećaju da snimi fotografiju koja ostavlja rezultat neuobičajen i neočekivan; koja iznenađuje i onda kada nam prikazuje nešto što nam je poznato. Fotografiju koja nije ograničena na transparentnost radi prenosa informacija i koja neće izgubiti na zagonetnosti ni onda kada nepoznati fotograf bude potpisан svojim imenom.

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEFC©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

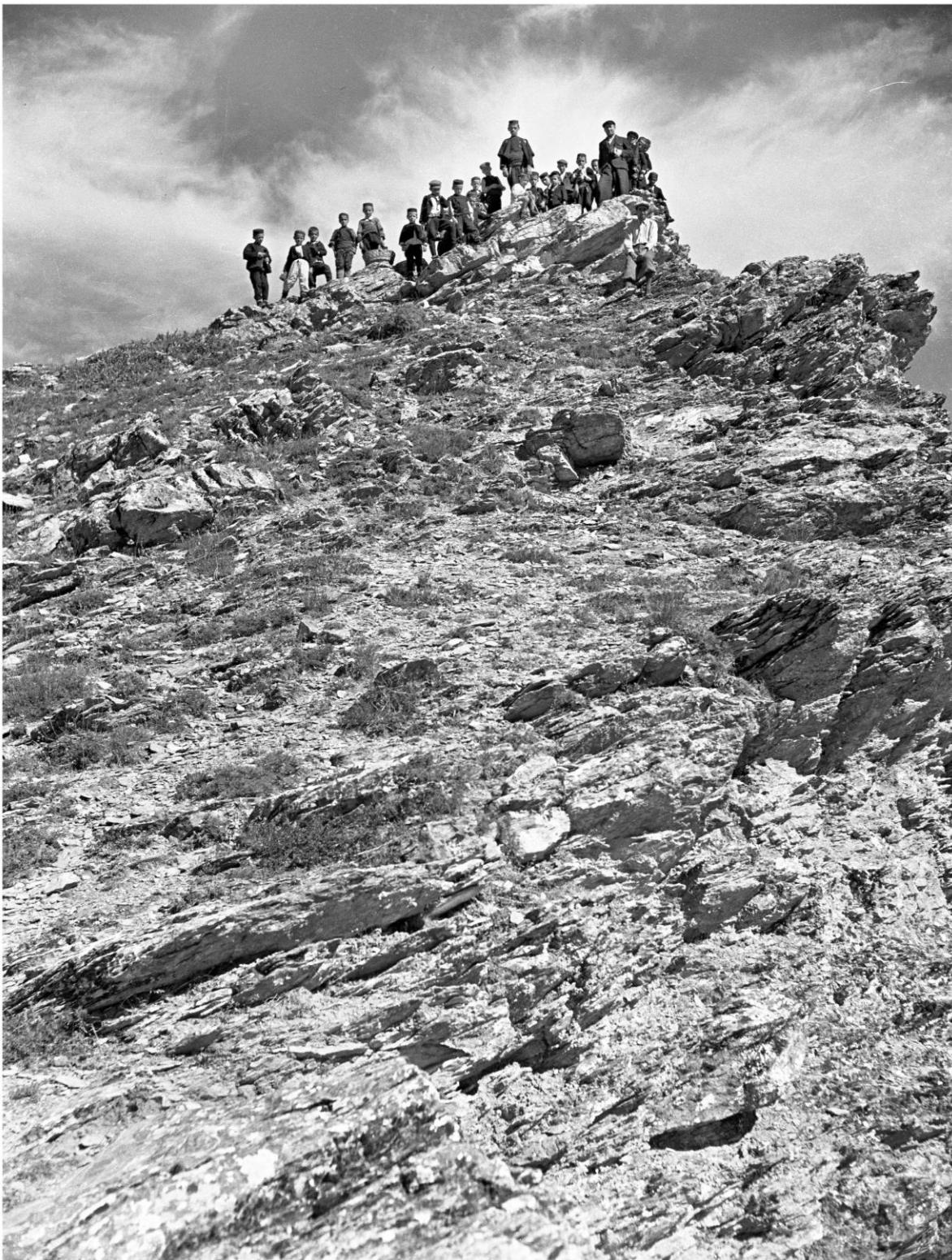
Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

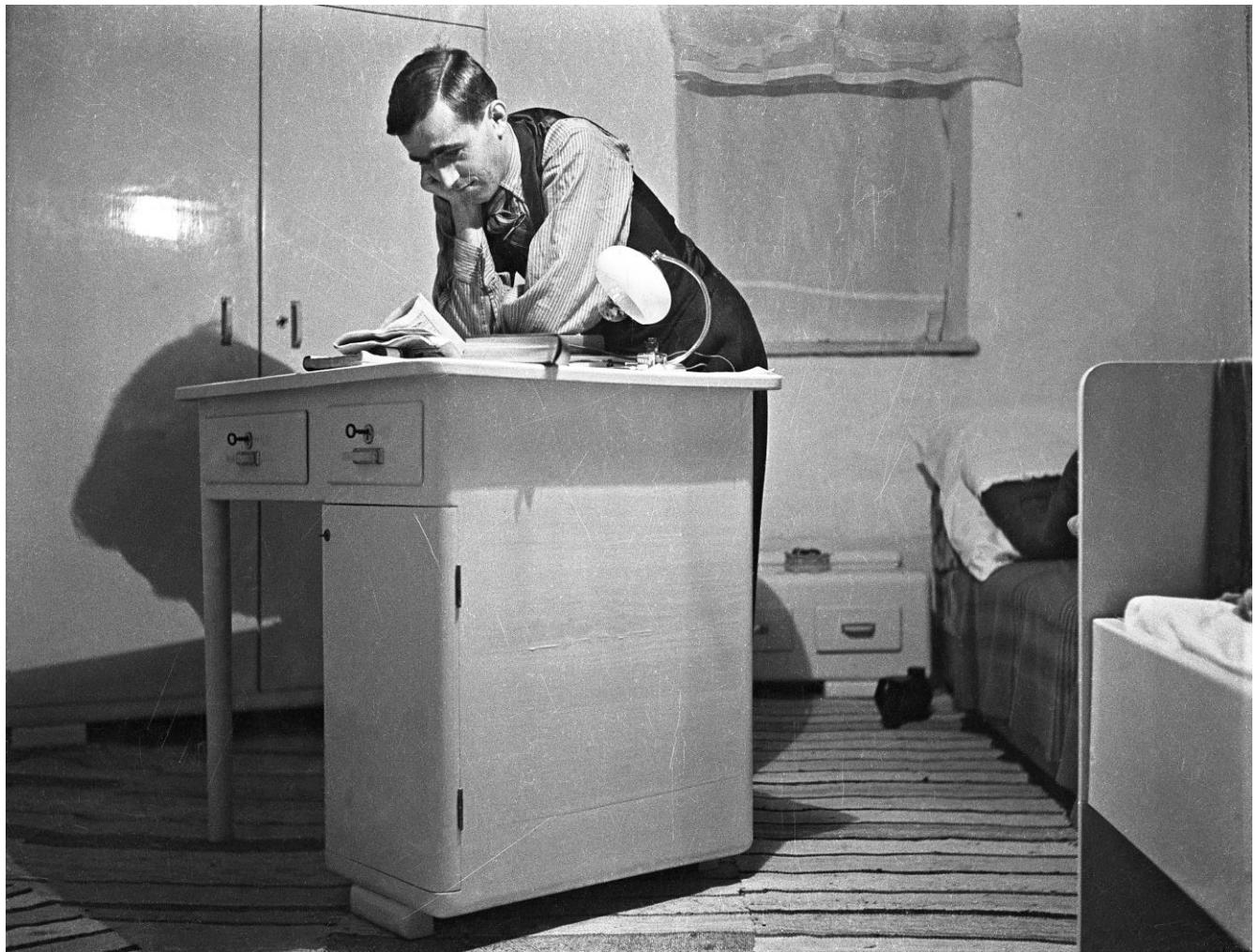
Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Nepoznati fotograf, kolekcija CEF©

Biografije

Ljubomir Šimunić (1942–2021, Beograd). Studirao je na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu, gde se upisuje 1971. godine kada počinje da se bavi alternativnim filmom. Od sredine sedamdesetih intenzivno radi u mediju fotografije i među prvim je umetnicima toga vremena u Beogradu koji su počeli da koriste polaroid. Sa Dragonom Taubnerom osniva kućnu filmsku produkciju *MOON*; sarađuje sa beogradskim časopisom *Izgled*; asistent je na katedri za fotografiju Akademije umetnosti BK 1998/99. godine. Dobitnik je gran-prija na festivalu mladog filma u francuskom gradu Ijersu 1979. za trilogiju *Pression, Gerdy – zločesta veštica i Šta Slavicu očekuje u životu*. Na prestižnom filmskom festivalu u Solunu 2009. program pod nazivom *Eksperimentalni forum* bio je posvećen Šimunićevim filmovima. Dobitnik je nagrade „Branko Vučićević“ na festivalu *Meta film* u Beogradu 2018. godine. Ciklusi *Tajni život beogradske periferije*, *Beograd danju i noću*, *Foto-priče* i *Prljavi snovi* kao i ciklus polaroida *Svilena vremena* najznačajnija su dosadašnja ostvarenja erotskog sadržaja u srpskoj fotografiji.

U periodu od 1980. do 1991. radi na ciklusu fotografija *Family Album*, koji u celosti nije prikazan. Početkom dvehiljaditih, nakon serije fotografija u boji *U potrazi za izgubljenim slikama detinjstva* (1999), Šimunić počinje da koristi digitalnu tehnologiju i tada nastaju radovi *Potraga za nogama frizerke Nade*; *Vue de la fenetre* (posvećeno Anriju Matisu); *Psychodelict Stairway* (posvećeno Alfredu Hičkoku); *The Night, The Adventure* i *The Eclipse*, posvećeno istoimenim filmovima Mikelandjela Antonionija.

Nedovršeni filmovi na kojima je Šimunić radio poslednjih godina svoga života predstavljaju višesatne generičke nizove sačinjene od preuzetih fotografija i filmskih isečaka sa interneta među kojima se pojavljuju i Šimunićeve fotografije erotskog sadržaja. Kao i svoje prve radove u tehnici polaroida i filmova na osmomilimetarskoj traci, ovi filmovi, *testamentalni radovi* kako ih je Šimunić nazivao, bili su namenjeni prikazivanju uskom krugu prijatelja.

Vesna Mićović (1965, Beograd). Diplomirala je na katedri za fotografiju Akademije umetnosti BK, Beograd (2001). Radi u oblasti fotografije kao savremene umetničke prakse. Izlaže na samostalnim i grupnim izložbama. Paralelno radi kao kustos. Autor je više od 25 tematskih projekata i grupnih izložbi. Od 2004. godine je aktivna u obrazovanju kao asistent, kasnije i docent na Akademiji umetnosti BK. U zvanje redovnog profesora izabrana je 2010. godine na Novoj akademiji umetnosti u Beogradu. Od 2013. je dekan Nove akademije umetnosti.

Tijana Pakić (1974, Pariz, Francuska). Diplomirala je na katedri za fotografiju Akademije umetnosti BK, Beograd (2001). Živi i radi na relaciji Pariz–Beograd. Bavi se fotografijom kao savremenom umetničkom praksom. Njeni radovi, većim delom bazirani na portretima, razmatraju pitanja identiteta, percepcije, nasleđa, detinjstva, majčinstva itd. Aktivno izlaže na grupnim i samostalnim izložbama. Radila je kao asistent na katedri za fotografiju Akademije umetnosti „Braća Karić“ u Beogradu. Kao fotograf aktivna je u muzičkoj industriji. Neki od njenih radova prepoznati su i izabrani u Međunarodnom institutu za fotografiju (ICP) iz Njujorka; *Urbanautica Institute* 2020; *Life Framer Editors' pick* 2019, 2020; *PH Museum*.
<https://tijanapakic.com>